

Aluekeskusohjelma 2007-2010 HAKULOMAKE

Huom! Vastausten pituus rajoitettu: yhden sivun vastauksissa maksimimerkkimäärä on 3000 merkkiä ja puolen sivun vastauksissa 1500 merkkiä.

1. Mikä on kaupunkiseudun asema kansallisessa kaupunkiverkossa ja rooli sen alueellisesti ja kansallisesti vaikuttavassa kehittämisessä?

Mikkelin seutu on Kuopion ja Joensuun seutujen ohella kolmas Itä-Suomen maakuntavetureista, jonka kehityspotentiaalin vahvistaminen vaikuttaa laajasti Itä-Suomen elinvoimaan. Ympäristö- ja materiaalitekniikka, informaatio- ja viestintä, erityisesti kirjapainoteollisuus, puunjalostus ja metallituotteiden valmistus ovat seudun lähes tasavahvoja klustereita. Elintarvikkeet ja perustuotanto ovat myös edelleen merkittäviä. Tulevaisuudessa seudun kansallisesti vaikuttava elinkeinopoliittinen kärki muodostuu samojen klustereiden ympärille

Mikkelin seutu sijaitsee vain parin sadan kilometrin päässä pääkaupungista ja kolmen sadan kilometrin päässä Pietarista. Maan pääväyliä (valtatie 5 ja Savonrata) pitkin matka Mikkelin-Helsinki kestää reilut kaksi tuntia. Pääväylät, valtatie 13 ja 15 sekä kantatiet 62 ja 72, kytkevät seudun tehokkaasti lähikaupunkeihin. Laajakaistayhteydet kattavat koko maakunnan ja alueverkko mahdollistaa hallinnon ja yritysten tehokkaan toiminnan myös maaseudulla.

Erinomainen järviluonto ja hyvä saavutettavuus ja ovat tehneet seudusta yhden koko maan merkittävimmistä vapaa-ajanasutuksen alueista. Kokonaispinta-alasta neljännes on vettä ja vapaa-ajan asuntoja on 25 000, joista puolet on maakunnan ulkopuolella asuvien omistuksessa. Kesäkautena vapaa-ajan asukkaat lisäävät maakunnan väkilukua ja ostovoimaa lähes kolmanneksella. Seutu on kiinnostava myös matkailullisesti: Taidekeskus Salmela, Mikkelin Musiikkijuhlat, Ballet Mikkelin, Kangasniemen Musiikkijuhlat ovat vakiinnuttaneet asemansa kansainvälisinä kulttuuritapahtumina. Urheilu, erityisesti raviurheilu, tuo vuosittain kymmeniä tuhansia matkailijoita kaupunkiin.

Mikkelillä on vahvat perinteet hallintokaupunkina. Se on Itä-Suomen läänin pääkaupunki ja Etelä-Savon maakunnan keskus. Maakunnallisista julkisen hallinnon toimijoista Mikkelin on sijoittuneet mm. te-keskus, ympäristökeskus, maaseutukeskus ja metsäkeskus. Puolustushallinto on vuosisatoja ollut seudulla merkittävä toimija. Meneillään olevassa puolustusvoimien rakennemuutuksessa Mikkelin rooli puolustushallinnossa edelleen vahvistuu kun perustettava maavoimien esikunta aloittaa Mikkelissä vuoden 2008 alussa. Mikkelin on myös hiippakuntakaupunki. Väestöä Mikkelin aluekeskusohjelma-alueella on noin 82 000. Mikkelin kaupungin väkiluku on ollut hienoisessa kasvussa, mutta seudun väestökehitys on ollut aleneva. Työllisyys on kohentunut seudulla selvästi viime vuosina.

Mikkelin yliopistokeskus eli Helsingin yliopiston, Helsingin kauppakorkeakoulun, Kuopion yliopiston ja Lappeenrannan teknillisen yliopiston Mikkelin toiminnot, Mikkelin ammattikorkeakoulu, MTT ja Etelä-Savon koulutuksen kuntayhtymä muodostavat monialaisen ja kattavan tutkimus- ja koulutusjärjestelmän, joka luo pohjan kansallisesti merkittävien erikoistumisalojen kehitykselle.

2. Mitkä ovat kaupunkiseudun vahvuudet sekä osaamis- ja erikoistumisalat?

Mikkelin seudun vahvuudet ovat pääkaupunkiseudun ja Pietarin läheisyys, monipuolinen yritys rakenne, vahva koulutus- ja tutkimustoiminta ja kilpailukykyinen hintataso. Mutkaton yhteistyöhenki elinkeinoelämän ja kehittäjien välillä, monipuoliset palvelut, toimivat työmarkkinat, turvallinen ja virikkeellinen asuin ympäristö ja ainutlaatuinen järviluonto ovat seudun vahvuuksia.

Seudun kärkiyritykset sekä tutkimus- ja kehittämistoiminta toimivat globaalissa markkinaympäristössä ja verkottuvat maailmanlaajuisesti parhaiden osajien kanssa. Komposiitti- ja pinnoitustekniikan sekä ympäristöalan johtavat yritykset ja tutkimusryhmät ovat aloillaan kansainvälistä kärkeä. Tunnetuimmat ovat Ahlstrom Glassfibre, Exel, Savcor, Sinex, Fibrocom ja Environics. Seutu on tunnettu metsävaroistaan. UPM Kymmene ja Olavi Räsänen ovat metsäteollisuuden suurimmat. Graafisen alan merkittävin on Helprint Quebecor.

Mikkelin seudun tutkimuksen ja koulutuksen kärjet

- materiaali- ja ympäristötekniikka (pinnoitteet ja komposiitit, ympäristökemia- ja analytiikka)
- maaseutuosaaminen (ekologinen ruokaketju ml. luomu, elintarviketurvallisuus, maaseudun ja sen elinkeinojen kehittäminen)
- sähköinen asiointi, digitointi ja arkistointi (sähköisen tiedon elinkaaren hallinta)
- yrittäjyys- ja liiketoimintaosaaminen
- Venäjäosaaminen

Seutu erikoistuu

- materiaali- ja ympäristötekniikkaan
- sähköiseen asiointiin, digitointiin ja arkistointiin
- puutuote- ja metsäteknologiaan
- osa-aika-asumiseen ja matkailuun

3. Millainen on kaupunkiseudun toiminnallinen yhtenäisyys, kuntajoukko ja sen alueellinen laajuus?

Kaupunkiseutu koostuu 9 kunnasta (Mikkelin kaupunki, Haukivuoren, liittyy Mikkeeliin 1.1.2007, Hirvensalmen, Juvan Kangasniemen, Mäntyharjun, Pertunmaan, Puumalan ja Ristiinan kunnat) . Seudun väkiluku 82 000, joista Mikkelissä 2007 alkaen lähes 49 000. Etäisyys keskuskaupungista kuntakeskuksiin on 32-78 km.

Seudun kuntien 1970-luvulla alkanut yhteistoiminta tiivistyi 1990-luvulla strategiseksi yhteistyöksi yhteisen kehityshankerahaston myötä. Vuonna 2001 laadittiin ensimmäinen seutustrategia. Seutu on ollut seutukokeilussa vuodesta 2005 (ilman Juvaa).

Aluekeskusohjelman Seutukaupunkihankkeen puitteissa on saavutettu merkittävää kuntien toiminnallista yhteistyötä. Vakiintuneita yhteistyökäytäntöjä, tosin vaihtelevalla kokoonpanolla, ovat mm.

- lomituspalvelu
- perusterveydenhuollon lääkäripäivystys
- sosiaalipäivystys
- ympäristöterveydenhuolto
- kirjastopalvelut
- pelastustoimi
- seutulukiotoiminta
- talous- ja henkilöstöpalvelut
- hankintapalvelut
- opetuspalvelukeskus käynnistyy 2006

Seudun ylimpänä päättävänä toimielimenä toimii seutuvaltuusto ja asioiden valmistelusta ja täytäntöönpanosta vastaa kuntien johtajista muodostuva seutuvaliokunta. Eri tehtäväkokonaisuuksia varten on perustettu yhtiöitä, mm elinkeino, jätehuolto, tietohallinto. Yhteistoiminnan laajuutta kuvaa, että lähes 10 % kaupungin henkilöstöstä työskentelee muissa kunnissa.

Erityisesti yritys- ja teknologiahankkeissa yhteistyö ulottuu koko maakunnan alueelle.

4. Mitkä ovat meneillään olevan aluekeskusohjelmakauden keskeiset tulokset ja kuinka ohjelmalle asetetut vaikuttavuustavoitteet ovat toteutuneet?

AKO on ollut keskeinen alusta kuntien yhteistyön tiivistymiselle ja seudun elinkeinopolitiikkaa vahvistavan osaamisen kehitykselle:

1. Seudulliset yhteistyöstrategiat ja päätöksentekorakenteet:

- Seutustrategia ja Seutukaupunkihanke 2001 alkaen. Niiden mukaisesti on kehitetty määrätietoisesti kuntarajat ylittävää toimintaa palveluiden tuottamiseen ja tukipalveluihin. Toiminnan ohjausjärjestelmiä on kehitetty. On perustettu seudullisia yhtiöitä ja luotu palvelusopimuksia. Seudullinen, laajeneva palveluyhteistyö on kansallisesti merkittävää, ja siitä otetaan mallia muuallakin.
- Seudun päätöksentekorakenteet toimivat. Seutuvaltuusto ja -valiokunta toimieliminä. Seutukokeiluun 2005.

2. Toimivat yhteistyöverkostot ympäröivien seutujen kanssa:

- Aktiivinen toimija koulutus- ja innovaatioyhteistyöverkostossa, hyvinvointiverkostossa ja seutuviestintäverkostossa
- Säännölliset tapaamiset ja ohjelmayhteistyö maakunnan muiden kaupunkiseutujen ja Varkauden kanssa
- Teknologiakeskus- ja yrityshautomoyhteistyö Pieksämäen ja Savonlinnan seutujen kanssa
- Maakunnallinen kehittämisverkosto Mikkelin ammattikorkeakoulun (MAMK) kautta
- Matkailuyhteistyö Saimaan alueen aluekeskusten kanssa saimaa.fi puitteissa
- Itä-Suomen hallintokeskuskaupunkien yhteistyö (Kajaani, Kuopio, Joensuu, Mikkeli)

3. Toimivat yhteistyöverkostot seudulla ja ympäröivillä seuduilla olevien yritysten, oppilaitosten ja tutkimusyksikköjen kanssa:

- Toimiva yhteistyö strategia-, ohjelma-, hanke- ja toimintatasolla kaikkien oppilaitosten ja tutkimusyksikköjen kanssa. Yliopisto- ja korkeakoulutoimintojen neuvottelukunta, johtoryhmätyöskentelyt, verkostokumppanuus hankeohjauksissa.
- Yritysyhteistyö elinkeinoyhtiö Misetin (mm. Seutu YPP) ja teknologiakeskus Miktechin (mm. oske, pooli, yrityshautomo) sekä kuntien, tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden sekä viranomaisten yrityspalvelutoimintojen kautta.

4. Myönteistä kehitystä elinvoimamuuttujissa vuoteen 2000 verrattuna:

- Työpaikat + 2,1 %, huoltosuhde + 0,07, työttömyysaste 12,0 %, parantunut + 3,6 %-yksikköä, kehitys on vertailuseutujen 2. paras ja valtakunnan 4. paras

5. Myönteinen vaikutus koko maakunnan aluetalouteen ja osaamiseen:

Maakunnan aluetalous

- BKT €/ asukas + 13,1 % (00-03), on vertailuseutujen kolmanneksi korkein ja 11 korkein koko maassa

Osaamisen kehittäminen

- Yliopistokeskuksen perustaminen, tutkimustoiminnan merkittävä vahvistuminen:
- T&K -menoissa lisäystä + 61,9 % (00-03), on vertailuseutujen korkein ja kolmanneksi korkein koko maassa, 9 professuuria, materiaalitekniikan ja ympäristökemian tutkimusyksiköt, 5 tutkimusjohtajaa, tohtorivalmennusohjelma, 4 maisteriohjelmaa
- MAMK:ssa 5 jatkotutkintoa, 5 tutkimusjohtajaa
- Osaamiskeskus (komposiitit ja pinnoitteet)
- Sähköinen asiointi ja arkistointi, kansallinen digitointikeskus
- Verkostomuotoisen Elintarvikealan osaamiskeskus ELO:n Etelä-savon yksikkö, Ekoneum

5. Mikä on tulevan ohjelmakauden strategia ja sen vastaavuus ohjelmalle asetettuihin kansallisiin painopisteisiin?

Aluekeskusohjelma keskittyy seudun elinvoiman ja kilpailukyvyn vahvistamiseen ja sosiaalisen pääoman kasvattamiseen. Ohjelman sisältö ja toteutus nivelletään seutustrategiaan ja vuoden 2006 aikana laadittavaan elinkeinopoliittiseen kehittämissuunnitelmaan.

Aluekeskusohjelmalle asetetut kansalliset painopisteet toteutuvat seuraavissa strategisissa painopisteissä

1) Yritysten kilpailukyvyn vahvistaminen

- Yritysten yhteistoimintaverkostot, kansainvälistyminen, yrittäjyys- ja liiketoimintaosaaminen
- Keskeisten toimialojen klusteripohjaiset kehittämissuunnitelmat ja osaamispanostusten suuntaaminen niihin
- Kilpailukykyiset yritys ympäristöt ja -palvelut
- Yrittäjyys ja yrittäjyysmyönteisyys
- Seudun yhteysverkon ja saavutettavuuden parantamiseen tähtäävä vaikuttaminen

2) Seudun osaamis- ja erikoistumiskärkien vahvistaminen

- Teknologia- ja tutkimuskeskustoiminnan, osaamiskeskuksen, digitointikeskuksen, tutkimuskeskusten, yliopistokeskuksen ja ammattikorkeakoulun toimintojen ja vaikuttavuuden kehittäminen
- Innovaatiotoiminnan kehittäminen
- Verkostoyhteistyön vahvistaminen
- Vapaa-ajan asumisen ja siihen liittyvän palvelutoiminnan kehittäminen

3) Huippu- ja perusosaajien saatavuuden turvaaminen

- Elinvoimaa antavan asumis- ja vapaa-ajan ympäristön ja laadukkaiden palveluiden turvaaminen
- Elinkeinoelämän osaamistarpeisiin vastaaminen elinikäisen ja jatkuvan oppimisen periaatteiden mukaisesti
- Koulutuksen nivelvaiheiden toimivuuden kehittäminen
- Perusopetuksen ja 2. asteen koulutuskokonaisuuden kehittäminen

6. Mitkä ovat strategian toteuttamiseksi asetetut välitavoitteet ja mikä on niiden toteutumisen aikataulu?

Välitavoitteet ja aikataulut:

Vuoteen 2008 mennessä:

- LTY:n, KuY:n ja MAMK:n materiaali- ja ympäristötekniikan tutkimusyksikkö on toiminnassa.
- Mikkelistä on muodostunut Ekoneumin (HY Ruralia, MTT Mikkeli, MAMK/YTI) toimesta ekologisen ruokaketjun kansallisesti tunnettu osaja

Vuoteen 2009 mennessä:

- Kansallinen digitointikeskus on vahva kansallinen ja kansainvälinen kirjasto- arkisto- ja museosektoreiden kehittyvä toimija ja koordinoija
- Mikkelistä on muodostunut valtakunnallinen sähköisen arkistoinnin pääkaupunki
- On luotu toimintamalli, jossa yrittäjyys- ja liiketoimintaosaaminen kytkeytyy luontevasti kärkeosaamisalojen yritysälhtöiseen kehittämiseen ja t&k-toimintaan sekä tutkijakoulutukseen.

Vuoteen 2010 mennessä:

- Mikkelissä kehitetään globaaleja tutkimusverkostokumppanuuksia ja julkisen sektorin digitaalista tuotteistamista HKKK/BScBA Mikkelin ja Kansallisen digitointikeskuksen yhteistyönä
- Bioenergiatekniikan tutkimustoiminta on ollut osaltaan vaikuttamassa Itä-Suomen energiastrategian toteutumiseen
- Osaamisaloihin kytkeytyvä seudun eri toimijoiden venäjäosaaminen on jäsentynyt ja yhteistyö tiivistä

Välitavoitteiden seurantaan muodostetaan mittarit, jotka seuraavat toimenpiteiden vaikuttavuutta, mm. tehokkuutta, kasvua, tuloksellisuutta, kokoa, onnistumista/epäonnistumista suhteessa tavoitteisiin, markkinaosuuksia ja esim. ulkopuolisiin arviointeihin.

7. Mikä tulee olemaan ohjelman rooli kaupunkiseudun strategisen kehittämisen hallinnassa ja johtamisessa?

Mikkelin seudun aluekeskusohjelma 2007 - 2010 kokoaa yhteen seudun kehittämisen toimijaverkoston ja toimii seudun kehittämisen keskeisenä työvälineenä. Aluekeskusohjelma on Mikkelin kaupunkiseudun kehittämistoimien kokoava ohjelma. Se kytkee yhteen seudun osaamis- ja elinkeino- ja kehittämisohjelmat, jotka tähtäävät kaupunkiseudun elinvoiman ja kilpailukyvyyn vahvistamiseen. Ohjelman valmistelussa, ja toteutuksessa ovat mukana kaikki keskeiset alueen kehittämiseen osallistuvat toimijat.

8. Miten ohjelma organisoidaan ja millainen on siihen sitoutuneiden toimijoiden työnjako?

Ohjelman hallinnoinnista vastaa Mikkelin Teknologiakeskus Oy (Miktech). Seutuvaltuusto ja seutuvaliokunta linjaavat ja seuraavat kehittämistoimintaa seutusopimuksessa sovitulla tavalla. Ohjelman toteutusta ohjaa ohjausryhmä, jossa ovat edustettuina aluekehitysviranomaiset, Mikkelin seutu, koulutus- ja tutkimuslaitokset sekä elinkeino- ja työmarkkinajärjestöt.

Ohjelman toteuttajina toimivat Miktechin ohella Mikkelin seudun elinkeinoyhtiö Miset Oy, Mikkelin yliopistokeskus ja sen yksiköt, Mikkelin ammattikorkeakoulu sekä muut kehittämisorganisaatiot ja toimijat sen mukaan kuin toimintasuunnitelmissa tarkemmin määritellään. Toteutus perustuu eri tahojen avoimeen ja tiiviiseen vuorovaikutukseen ja voimien kokoamiseen.

9. Miten alue on sitoutunut ohjelman ja sen edellyttämien toimintamallien toteuttamiseen?

Mikkelin seutuvaltuusto ja seutuvaliokunta ovat päättäneet seudun hakemisesta aluekeskusohjelmaan 2007-2010 ja hyväksyneet ohjelman linjaukset. Ohjelman valmistelu on tapahtunut osaamiskeskusohjelman kanssa rinnan ja työhön ovat aktiivisesti osallistuneet keskeiset kehittämisorganisaatiot. Valmistelussa on noudatettu vuorovaikutteista työtapaa sitoutumisen vahvistamiseksi.

Päätyvällä ohjelmakaudella seudun kuntien rahoitus aluekeskusohjelmalle ja sen tavoitteiden mukaisille erillishankkeille on noussut jatkuvasti ja on tällä hetkellä vuodessa 24 euroa/asukas, mikä osoittaa kuntien vahvaa sitoutumista. Kuntien ja muiden kehittäjätahojen rahoituksen aviodaan pysyvän vahintään ennallaan, todennäköisesti kasvavan.

10. Miten ohjelma on sovitettu yhteen maakuntaohjelman ja kaupunkiseudulla toteutettavien muiden aluekehityksen kannalta keskeisten ohjelmien, erityisesti osaamiskeskusohjelman kanssa ja miten verkostoidutaan toisiin kaupunkiseutuihin?

Etelä-Savon maakuntaohjelman ja aluekeskusohjelman keskeiset tavoitteet ovat yhteneväisiä ja molempia ohjelmia on valmisteltu vuorovaikutteisessa prosessissa. Maakunnan eri osaamisalojen edustajat ja eri ohjelmakokonaisuuksien toimijat ovat sekä aluekeskus- että osaamiskeskusohjelmavalmisteluissa kiinteästi mukana. AKO- ja OSKE-ohjelmien valmistelu on yhdistetty samanaikaiseksi prosessiksi, jonka pohjana on Mikkelin seutuvaltuuston tekemät linjaukset ja määrittelemät toimijat.

Tulevaisuudessa aluekeskusohjelma ja osaamiskeskusohjelma tukevat toisiaan. Aluekeskusohjelma muodostaa osaamisalojen kokonaisuuden, josta nostetut kärkiosaamisalat ovat mukana uudessa osaamiskeskusohjelmaesityksessä. Näissä puitteissa aluekeskusohjelma toteuttaa laajasti eri osaamisaloja tukevia toimintoja sekä mm. eri elinkeinohankkeita ja osaamiskeskusohjelman painopisteenä on valittujen kärkiosaamisalojen kehittäminen. Molempia ohjelmia koordinoidaan yhteisesti.

Etelä-Savon yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen aluestrategiassa korostetaan yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteistyötä, joka tiivistyy yhdessä valittuihin tutkimus- ja kehittämisosaamisen kärkihankkeisiin. Aluestrategiahankkeet ovat samansuuntaisia aluekeskusohjelman ja osaamiskeskusohjelman tavoitteiden sekä toimenpidesuosituksien kanssa.

Edellä mainittujen periaatteiden ja valittujen kärkiosaamisalojen pohjalta Mikkelin seutu on mukana neljässä osaamiskeskusklusterihaussa. Muovikomposiitit ja ohutkalvopinnoitteet –osaamisala on mukana Helsingin ja Jyväskylän hakemassa Nano- ja mikrojärjestelmät ja tulevaisuuden materiaalit -osaamisklusterissa, Kokkolan hakemassa Kemian prosessit -osaamisklusterissa, Lappeenrannan hakemassa Metsäklusterissa sekä Joensuun tiedepuiston ja Metsäteollisuuden hakemassa Puutuote- ja metsäteknologia -klusterissa. Lisäksi ympäristöteknologia –osaamisalaa valmistellaan osaksi valtakunnallista Lahden hakemaa Ympäristöteknologia -klusteria. Sähköisen asiointin, digitoinnin ja tuotteistamisen osaamisalalta valmistellaan ”The future of the past” -toimintoa osaksi Helsingin hakemaa Digitaalinen media -klusteria.

Verkostoituminen muiden kaupunkiseutujen kanssa tapahtuu edellä mainittujen kärkiosaamisalueiden ja niissä toteutettavien kehittämishankkeiden kautta. Maakunnan muihin kaupunkiseutuihin kytkeydytään maakunnan yhteisten toimijoiden, mm. teknologiakeskuksen ja ammattikorkeakoulun toiminnan kautta sekä matkailussa. Saimaan alueen toimijoihin yhteisen portaalin avulla (saimaa.fi). Elinkeinojen kehittämisen, erityisesti Venäjän toimintojen kohdalla jatketaan yhteistoimintaa Kaakkois-Suomen kaupunkien kesken. Yhteistyö Sekesin puitteissa tiivistyy. Lisäksi tulevassa aluekeskusohjelmassa hyödynnetään aiemmalla ohjelmakaudella muodostuneita, jo olemassaolevia AKO-verkostoja ja toimenpiteitä sekä valtakunnallisia AKO-teemaverkostoja, joista mm. uusimmissa kulttuurin- ja koulutuksen teemaverkostojen toiminnan suunnittelussa Mikkelin seutu on ollut aktiivinen toimija.

11. Miten järjestetään ohjelman yhteistyö sen tavoitteiden toteutuksen kannalta keskeisiin toimijoihin ml. rahoittajatahot?

Ohjelman toteutukseen ovat sitoutuneet seudun kunnat sekä alueen koulutuksen ja elinkeinoelämän toimijat.

Yhteistyön toimivuus taataan yhteisellä suunnittelun- ja toiminnan koordinaatiolla.

Maakuntaliitto, yliopistokeskus ja sen eri yksiköt, ammattikorkeakoulu, TE-keskus ja muut toimijat sekä sidosryhmät ovat olleet edustettuina ohjelmien valmistelussa ja osallistuvat ohjelman mukaisten kehittämishankkeiden ohjaukseen. Muutoin yhteistyöfoorumeina toimivat muut alueen yhteistyöelimet, muun muassa Mikkelin seudun korkean asteen tutkimuksen ja koulutuksen neuvottelukunta.

Tarkemmat yhteistyötoimenpiteet, vastuualueet ja kustannusten jako määritellään tarkemmin vuosittain tehtävässä toiminta- ja taloussuunnitelmassa.